

הַמַּעֲיָן

בתוכן:

- 3 .....שפוך חמתך! / **דבר העורך**
- 4 "אותה השנה נתקלקלה" - ביאור פשוט לירושלמי תמוה / **הרב ד"ר מרדכי הלפרין**
- 9 .....מְרַדְּכִי אוּ מְרַדְּכִי? / **הרב ד"ר יהונתן וורמסר**
- 20 .....ליל הסדר בבית מרן הרב קוק זצ"ל / **הרב שמריה גרשוני**
/ האם אב שגויס למלחמה יכול לקיים את מצות סיפור יציאת מצרים לבן ע"י מכתב? /
- 27 .....**הרב יצחק צבי אושינסקי**
- 38 .....השבת חמץ גזול בחג הפסח / **הרב נתנאל שושן**
- 43 .....הפטרות אחרי מות וקדושים בשנת זח"ג / **הרב אברהם ישכר קניג**
/ שיחת הרב שלום נתן רענן זצ"ל בישיבת 'מרכז הרב' ביום העצמאות תשט"ו /
- 63 .....**הרב חגי שטמלר**
- 74 .....הרב קוק ובית המלאכה ביפו / **הרב מתניה אריאל**
"ויך את המצרי" - מדרש שהובן שלא כהלכה והערה על פרשנותה של
- 84 .....נחמה ליבוביץ' ז"ל / **ד"ר יעקב אלטמן**
/ על פרק 'אין דורשין' - המניעה מלהשתמש בתורה שבכתב לפסיקת הלכה /
- 93 .....**הרב ישראל ריישר**

הלכה ואקטואליה

- 105 .....קביעת זהות האם בתרומת ביצית / **הרב דוד בריזל**
- .....המעמד המדעי של ביצית מופרית של בהמה והשלכותיו ההלכתיות לעניין
- 117 .....בשר מתורבת / **הרב פרופ' ארי זיבוטפסקי והרב יואל קניגסברג**

תגובות והערות

- .....עוד על אבילות בשמועה רחוקה / **הרב יעקב אפשטיין**; הדלקת נרות במקדש
- .....בפתילות דקות ונס פך השמן / **משה קטן**; תיקונים בתרגום מיידיש
- 130 .....של מכתב הרב קוק זצ"ל / **הרב יעקב לויפר**

על ספרים וסופריהם

- ....."נימוקי ר' שלמה ב"ר מאיר" ותורת רבנו ששון בפירושו רש"י על מסכת חולין /
- 132 .....**הרב אפרים ליב הלוי לואיס**
- 141 .....עוד בעניין מחבר 'תוספות ישנים' למסכת ראש השנה / **הרב אהרן גבאי**
- 144 .....נתקבלו במערכת

מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים

בס"ד גיליון 249 • ניסן תשפ"ד [סד, ג]

מכון שלמה אומן
מכון מחקר תורני

המשתתפים בגיליון זה:

הרב יצחק צבי אושינסקי, הרב עוזיאל 99, ירושלים 9643113. yitzchako@rbc.gov.il
ד"ר יעקב אלטמן, הנשיא 16/13, גבעת שמואל 5402172. jacob522@walla.co.il
הרב יעקב אפשטיין, שומריה 8533600. emuna54@netvision.net.il
הרב מתניה אריאל, נוף אילון ב 9978500. matanyariel@gmail.com
הרב דוד בריזל, רבי יהודה הנשיא 41, מודיעין עילית 7183204. 9298027@gmail.com
הרב אהרן גבאי, הרצל 87/9, אופקים 8752067. a0533171725@gmail.com
הרב שמריה גרשוני, ת"ד 126, נוקדים 9091600. sgershuni@orotetzion.org.il
הרב ד"ר מרדכי הלפרין, מן 4, ירושלים 9371100. mswltd@gmail.com
הרב ד"ר יהונתן וורמסר, באר שבע 8\4, בית שמש 9909663. yowormser@gmail.com
הרב פרופ' ארי צבי זיבטפסקי, השושן 6 א, בית שמש 9959006. zivotoa@mail.biu.ac.il
הרב אפרים ליב הלוי לואיס, ארה"ב. seforim.lewis@gmail.com
R. Ephraim Lewis, 472 Empire Blvd, Brooklyn, NY 11225, USA
הרב יעקב לויפר, ברכת אברהם 20/1, ירושלים 9743666. pesach20@gmail.com
הרב יואל קטן, מכון שלמה אומן, שעלבים 9978400. wso@shaalvim.co.il
משה קטן, ישיבת בית אל 9063100. moshekatan57@gmail.com
הרב אברהם ישכר קניג, ירושלים. k418351k@gmail.com
הרב יואל קניגסברג, בנימין מטודלה 13, ירושלים 9230601. rabbikenigsberg@gmail.com
הרב ישראל ריישר, ארה"ב. jlreischer@yahoo.com
R. JL Reischer, 6510 Baythorne Road, Baltimore, Maryland 21209, USA
הרב נתנאל שושן, ישיבת דרך חיים, שעלבים 9978400. netanelshushan@gmail.com
הרב חגי שטמלר, הרב ניסים 118, ירושלים 9312593. hagay.shtamler@gmail.com

* * *

'המעין' - כתב עת היוצא לאור ע"י מכון שלמה אומן שע"י ישיבת שעלבים

מיסודו של 'מוסד יצחק ברויאר' שע"י פועלי אגודת ישראל

מייסד (תשי"ג) ועורך: פרופ' מרדכי ב"ר יצחק ברויאר
עורך אחראי (תשכ"ד-תשס"ב): ר' יונה עמנואל
תנצב"ה

המערכת: הרב שמעון שלמה גולדשמידט, אלון שבות | הרב מיכאל ימר, שעלבים
הרב בעוז מרדכי, נריה | פרופ' זהר עמר, נוה צוף | יהודה פרוידיגר, ירושלים
העורך: הרב יואל קטן, מכון שלמה אומן, ישיבת שעלבים 9978400

טל': 08-9276664; פקס: 9276664-1538; דואר אלקטרוני: wso@shaalvim.co.il
למינויים, וכן למינויים אלקטרוניים ללא תשלום, נא לפנות למכון שלמה אומן

© כל הזכויות שמורות

שִׁפְךָ חֶמְתְּךָ!

אחד הקטעים המרגשים בהגדה של פסח הוא הקריאה המשותפת אחרי ברכת המזון, לקראת אמירת ההלל על הכוס הרביעית, הכוללת לקט פסוקים ובהם קללות נמרצות על הגויים: שִׁפְךָ חֶמְתְּךָ אֶל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר לֹא יִדְעוּךָ וְעַל מַמְלָכוֹת אֲשֶׁר בְּשִׁמְךָ לֹא קָרְאוּ, פִּי אֶכַל אֶת יַעֲקֹב וְאֶת נְוֹהוּ הַשָּׁמַיִם (תהלים עט, ו-ז). שִׁפְךָ עֲלֵיהֶם זַעֲמָךְ, וְחֲרוֹן אַפֶּךָ יִשְׁיֵגֵם (תהלים סט, כה). תְּרַדְף בְּאֶף וְתִשְׁמַיִם מִתַּחַת שָׁמַיִ ה' (איכה ג, סו). במחזור ויטרי שחובר ע"י תלמידי רש"י מובאים פסוקים נוספים (מהדורת גולדשמידט ח"ב עמ' תסב, מהדורת הורביץ עמ' 296), ובהם: תִּחְשַׁכְנָה עֵינֵיהֶם מִרְאוֹת, וּמִתְנִיָּהֶם תִּמְיֵד הַמַּעַד (תהלים סט, כ). תְּהִי טִיְתָתֵם נִשְׁמָה, בְּאֶהְלִיָּהֶם אֶל יְהִי יֵשֵׁב (שם כו). תִּרְעַם בְּשִׁבְט בְּרָזָל, כְּכִלֵי יוֹצֵר תִּנְפְּצֵם (תהלים ב, ט) ועוד. כמה ראשונים כתבו שהמנהג לומר פסוקים אלו כאשר דלת הבית פתוחה דווקא, וניתנו לכך טעמים שונים. הוסיף על כך בעל ספר 'המנהיג' שאין נועלים גם את החדרים שישנים שם בלילי הפסח, כי בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל, כך שאם יבוא אליהו בלילה הזה ימצא כל איש את פתח חדרו פתוח, ולא יתעכב ביציאתו לקראת אליהו הנביא. ומוסיף בעל המנהיג שיש באמונה זו שכר גדול, גם אם בסופו של דבר לא הופיע אליהו בשנה זו. 'וכן אתה מוצא שלא נגאלו אבותינו ממצרים אלא בשביל האמונה, דכתיב ויאמן העם. ואין הגלויות עתידין להיגאל אלא בשביל האמונה, שנאמר מראש אמנה, וכתיב וארשתיך לי באמונה' וכו' 'ע'ת מלחמה ועת שלום'. האמונה השלמה בגאולה ניסית אינה סותרת כלל את ההשתדלות האנושית. הביטחון הגמור בטוב אשר דיבר ה' על עמו אינו גורע מהקללות הנמרצות שעלינו לקלל את שכנינו הרעים, העמלקים של דורנו, ולוואי שתקיימנה כולן כפשוטן וכמדרשן, ויפה שעה אחת קודם. בעזה"ת.

ניסיונות רבים עומדים עכשיו לפני העם היושב בציון וגם לפני אחינו שעדיין פזורים בעולם, ניסיונות ביטחוניים וכלכליים וחברתיים וחינוכיים ותורניים. גם מחלוקות קיימות אצל רבותינו וראשינו ויועצינו מהי הדרך הנכונה בעיני ה' בשלל דילמות ציבוריות ותורניות שעומדות בפנינו בימים האלו ובזמן הזה. אולם למרות הכל, ברור ללא ספק שהקשר ההדוק בין הציבורים השונים והמגוונים הנושאים את שם ה', הכבוד ההדדי ושיתוף הפעולה ביניהם, הם המפתח להמשך גידול והתפתחות התורה והאמונה בעם ובארץ כפי שאנו רואים בעינינו, וחובה קדושה לא לתת למחלוקות ולוויכוחים לקלקל את האחדות הזו, שהיא הבסיס לכל הטוב שמצפה לנו בעקבות שידוד המערכות בארץ ובעולם שמתרחש עתה ממש מול עינינו.

גם גיליון זה של 'המעין' מלא וגדוש ב"ה, וגם בראש גיליון זה אני מרגיש צורך להביע את צערי על כך שהרבה מאמרים טובים וחשובים שנמצאים 'על שולחן המערכת', מאת יהודים טובים וחשובים, נותרו בינתיים מחוצה לו, ואונס רחמנא פטריה'. יהי רצון שנוכח להמשיך עוד שנים רבות לפרסם דברי תורה וחוכמה רצויים בעיני ה', לתועלת לומדי התורה ואוהביה אנו תפילה להצלחתם ושלומם של שליחי הציבור אנשי כוחות הביטחון שמוסרים נפשם על הגנת העם והארץ, ושישלח הקב"ה את אורו ואמיתו לראשינו שרינו ויועצינו ויתקנם בעצה טובה.

פסח כשר ושמח ובשורות טובות לכלל ולפרט, הק' יואל